

Asia: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysjärjestöt täydentävät ja tukevat merkittäväällä tavalla hyvinvointialueiden, kuntien ja muun julkisen sektorin työtä sekä tuottavat huomattavaa sosiaalista hyvinvointia ja osallisuutta yhteiskuntaan (esim. Tuurnas ym., 2025). Avustuskriteerien ei tulisi painottua liikaa terveyden ja sairauden näkökulmaan, sillä myös sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy sekä sosiaalisen hyvinvoinnin, osallisuuden ja toimintakyvyn edistäminen ovat yhteiskunnallisesti erittäin merkittäviä ja kustannusvaikuttavia toimia. Ne vähentävät raskaiden ja kalliiden korjaavien palveluiden tarvetta sekä tukevat ihmisten hyvinvointia pitkäjänteisesti (esim. Zuchowski & McLennan, 2023; Steketee ym., 2017; Paju ym., 2025; Westman & Akinyemi, 2026).

Socca pitää kannatettavana esityksen tavoitetta lisätä avustusharkinnan avoimuutta ja ennakoitavuutta. On tärkeää, että julkisten varojen kohdentamisen perusteet ovat hakijoille selkeitä ja että päätöksenteossa voidaan huomioida toiminnan vaikuttavuus, tarkoituksenmukaisuus sekä toimintaympäristön muutokset. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin vahvistaa sääntelyn ennakoitavuutta siten, että avustusharkintaa käytännössä ohjaavat keskeiset arviointiperusteet kirjataan asetustekstiin eivätkä jää pelkästään perustelumuiistioon. Tämä tukisi päätöksenteon läpinäkyvyyttä.

Kannatamme sitä, että avustusharkinnassa huomioidaan toiminnan tavoitavuus, avoimuus ja vaikuttavuus. Kohtaavan asiakastyön painotusta tulisi kuitenkin täsmentää, sillä sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaikuttava toiminta koostuu myös esimerkiksi vertaistuesta, kokemusasiantuntijatoiminnasta, vapaaehtoistoiminnan koordinoinnista, kehittämistyöstä, digitaalisista palveluista, kohderyhmälle ja tuloksista viestimisestä ja rakenteellisesta vaikuttamisesta. Arviointikriteerien tulisi tunnistaa tasapuolisesti eri toimintamuotojen vaikutukset.

Toiminnan päällekkäisyyden arvioinnissa tulisi painottaa ennen kaikkea toiminnan tuottamaa lisäarvoa ja hyvinvointivaikutuksia. Järjestökentän monimuotoisuus on kansalaisyhteiskunnan vahvuus, ja samalla toimialalla toimivat järjestöt voivat tavoittaa erilaisia kohderyhmiä ja tarjota vaihtoehtoisia ratkaisuja samoihin haasteisiin. Yhteistyöhön kannustaminen on perusteltua, mutta järjestöjen yhdistymisestä ei tulisi muodostua välillistä edellytystä avustuksen saamiselle.

Soccan näkemyksen mukaan valtionavustusjärjestelmän ennakoitavuuteen tulee kiinnittää huomiota, sillä laadukas ja kestävä avustusten toimeenpano kaikkine työvaiheineen vaatii työpanosta hyvinvointialueilta, kunnilta ja järjestöiltä. Mahdollisimman ennakoiva ja pitkäjänteinen valtionavustustoiminta tukisi vaikuttavuustavoitteita. Avustuspäätöksissä tulee säilyä riittävä joustavuus, ja arvioinnissa on huomioitava hakemusasiakirjojen lisäksi järjestön aiempi toiminta, saavutetut tulokset sekä muu käytettävissä oleva tieto. Jatkoavustuksissa arvioinnin tulisi perustua toiminnasta kertyneeseen näyttöön ja kokonaisarvioon.

Soccan näkemyksen mukaan asetusmuutoksen tavoite on lähtökohtaisesti kannatettava. Jatkovalmistelussa on kuitenkin tärkeää täsmentää harkintakriteereitä, vahvistaa päätöksenteon ennakoitavuutta ja varmistaa, että laadukas ja vaikuttava toiminta tunnistetaan myös silloin, kun se ei täysin välity hakemusasiakirjojen itsearvioinnista. Lisäksi avustusten käyttöä koskevan palautteen huomioon ottamisen tulee olla ennakoitavaa ja mahdollistaa havaittujen puutteiden korjaaminen ilman kohtuutonta riskiä toiminnan jatkuvuudelle. Näin voidaan edistää sekä julkisten varojen vaikuttavaa käyttöä että järjestökentän monimuotoisuutta.

Holmi Laura
Socca - Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus